

Сборник научных работ студентов
высших учебных заведений
Республики Беларусь
«НИРС 2006»

Минск
«Издательский центр БГУ»
2007

Редакционная коллегия:

- Жук Александр Иванович* (председатель), доктор педагогических наук, профессор;
Реут Олег Павлович (зам. председателя), доктор технических наук, профессор;
Захаров Александр Георгиевич, кандидат физико-математических наук;
Полякова Татьяна Дмитриевна, доктор педагогических наук, профессор;
Комарова Ирина Анатольевна, кандидат педагогических наук, доцент;
Прокотцева Вера Павловна, доктор искусствоведения, профессор;
Русак Людмила Григорьевна, кандидат юридических наук, доцент;
Воробьев Виктор Анатольевич, доктор экономических наук, профессор;
Ильин Анатолий Игнатьевич, кандидат экономических наук, профессор;
Цыркун Иван Иванович, доктор педагогических наук, профессор;
Мезенко Анна Михайловна, доктор филологических наук, профессор;
Федосик Виктор Анатольевич, доктор исторических наук, профессор;
Океанов Алексей Евгеньевич, доктор медицинских наук, профессор;
Богущевич Дмитрий Георгиевич, доктор филологических наук, профессор;
Кабак Сергей Львович, доктор медицинских наук, профессор;
Крутько Эльвира Тихоновна, доктор технических наук, доцент;
Атрощенко Олег Александрович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор;
Шалак Михаил Владимирович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор;
Бугаев Виталий Петрович, кандидат технических наук, доцент;
Мирошенко Владимир Иванович, кандидат физико-математических наук, профессор;
Буга Сергей Владимирович, доктор биологических наук, профессор;
Чикова Тамара Семеновна, доктор физико-математических наук, доцент;
Гусев Андрей Петрович, кандидат геолого-минералогических наук, доцент;
Комличенко Виталий Николаевич, кандидат технических наук, доцент;
Ловиенко Федор Григорьевич, доктор технических наук, профессор;
Канне Марк Моисеевич, доктор технических наук, профессор;
Сончик Леонид Иванович, кандидат технических наук, доцент;
Шведовский Петр Владимирович, доктор технических наук, профессор;
Литовский Сергей Михайлович, кандидат технических наук, доцент;
Алексеев Виктор Федорович, кандидат технических наук, доцент;
Акулич Александр Васильевич, доктор технических наук, профессор;
Прищепов Михаил Александрович, доктор технических наук, доцент

С23 **Сборник** научных работ студентов высших учебных заведений Республики Беларусь «НИРС, 2006» / редкол. : А. И. Жук (пред.) [и др.]. — Минск : Изд. центр БГУ, 2007. — 375 с. ISBN 978-985-476-562-4.

Сборник включает статьи лауреатов, а также авторов работ первой категории Республиканского конкурса научных работ студентов высших учебных заведений Республики Беларусь 2006 года. Статьи рекомендованы к опубликованию редакционной коллегией и печатаются в виде, предоставленном авторами, без дополнительного редактирования.

УДК 082
ББК 94

ВЫТОКІ ТАЛЕРАНТНАСЦІ Ў ВЯЛІКІМ КНЯСТВЕ ЛІТОВСКИМ

В. У. ЧАРАЎКО, В. І. ШАЙКОЎ

The religious situation in Great Lithuanian Duchy is contemplated. In result we find out the reasons of tolerance in Great Lithuanian Duchy

Ключавыя словы: талерантнасць, верацярпімасць, Вялікае княства Літоўскае

Факт стварэння Вялікага княства Літоўскага – поліканфесійнага ад самага пачатку – сведчыць аб адсутнасці міжрэлігійных канфліктаў, існаванні адноснай верацярпімасці. Талерантнасць існуе ў выпадку раўнавагі паміж канфесіямі і наяўнасці верацярпімай дзяржаўнай палітыкі, што абумоўлена комплексам фактараў. Якія фактары меліся ў дадзеным выпадку?

Адметная знешнепалітычная сітуацыя рабіла аб'яднанне славянскіх і балцкіх зямель жыццёва неабходным для абодвух суб'ектаў. На першы план выходзіла гуртаванне, а не пошук адрозненняў і канфрантацыя. Для тагачасных беларускіх княстваў былі характэрны адносна мірныя праваслаўна-язычніцкія стасункі, якія даўно сталі традыцыяй. Цярпімасць тым больш мусіла быць актуальнай для Панямоння, дзе жылі побач (і перагалоўна) паганцы і праваслаўныя. Варта ўлічваць спецыфіку паганскага менталітэта. Язычнік верацярпімы, калі яму гвалтам не навязваюць іншую веру. Гэтая ўмова выконвалася. Вядзенне актыўнай місіянерскай работы сярод балтаў не было ўласцівым для беларускіх княстваў. Не вёў яе нават Полацк з яго развітай праваслаўнай традыцыяй, а ў Навагародскім княстве да Войшалка да таго ж не было ніводнага манастыра. Узгадаем таксама, што тагачаснае праваслаўнае насельніцтва, тым больш на балта-славянскім памежжы, па некаторых рысах светапогляду не надта адрознівалася ад язычніцкага з прычыны дваяверства [1, с. 321; 2, с. 146, 240–241].

Канкурэнцыя ў рэлігійнай сферы, якая абавязкова прысутнічае ў грамадстве, дзе пашыраны дзве і больш канфесіі, можа прывесці да рэлігійнай нецярпімасці. У дадзеным выпадку суперніцтва мела месца не ва ўсёй краіне, а толькі ў кантактнай балта-славянскай зоне. Хрысціянізацыя ў ВКЛ адбывалася «ціха» і «мірна», спачатку без перашкод з боку вялікіх князёў, потым – пры іх маўклівай згодзе, без фарсіравання працэсу [3, с. 212].

Адной з прычын гэтага была немагчымасць канчатковага выбару на карысць канкрэтнага варыянта хрысціянства. Прыняцце каталіцтва ліквідавала падставы для існавання крыжацкага ордэна, аднак азначала канфлікт з праваслаўнай большасцю насельніцтва, хрышчэнне ў праваслаўе – страту Жамойці і паглыбленне канфлікту з крыжакамі [4, с. 71]. Таму, пакуль было магчыма, дзяржава балансавала паміж «лацінскай» і «грэчаскай» верамі, дазваляючы хрысціць язычнікаў у абодва абрады. «Кожнаму чалавеку я дазваляю жыць у маёй зямлі па яго звычай і па яго веры», – заяўляў Гедымін [3, с. 207]. Здавалася, верацярпімасць павінна была парушыць канкурэнцыя царквы і

касцёла. Аднак, канкурэнцыя пакуль была апасродкаваная. Праваслаўе ў славянскіх землях панавала манапольна і супернічала з каталіцтвам не там, а выключна ў балцкім асяроддзі, дзе маштабы місіянерскай дзейнасці былі невялікімі, а дзяржава не імкнулася фарсіраваць хрысціянізацыю.

Такім чынам, практыка адноснай талерантнасці у Вялікім княстве Літоўскім была абумоўлена шэрагам фактараў, сярод якіх спецыфічная геапалітычная сітуацыя, традыцыі, асаблівасці менталітэту насельніцтва і адметны расклад сіл у рэлігійнай сферы.

Літаратура

1. *Ермаловіч М. І.* Старажытная Беларусь: полацкі і новагародскі перыяды. – 2-е выд. – Мн: Маст. літ., 2001. – 366 с.; іл.
2. *Карташев А.* Собрание сочинений: В 2 т. Т. 1. Очерки по истории русской церкви. – М.: ТЕРРА, 1992. – 686 с.
3. *Чаропка В.* Імя ў летапісе. – 2-е выд., дап. – Мн.: Беларусь, 2003. – 639 с.; іл.
4. *Сагановіч Г.* Нарыс гісторыі Беларусі ад старажытнасці да кан. XVIII ст. – Мн.: Энцыклапедыкс, 2001. – 412 с.; іл.